

Werkboek

-Iedereen van het klasje naar muur-

- Tur hende di klas na muraya -

Creatief therapeutisch project ten bate van ZMLK – scholen

Op de voorpagina maakte u kennis met de karakters hierboven. Dit zijn Flambo, Tutu, Trini en Kay, de reisleiders van het project. Ze zijn geïnspireerd op de namen van de klassen van de Vista del Mar school, specifiek Curaçaose bloemennamen –Trinitaria, Flamboyen, Kayena en Tuteurutu. In het verslag van het praktijkproduct staat hun rol beschreven.

Aafke Penning
1505620
Utrecht 2011

Dankwoord

Voor u begint met lezen van dit werkboek, wil ik onderstaande met u delen.

Het ontwikkelen van het project –Iedereen van het klasje naar de muur- zou niet mogelijk geweest zonder hulp en steun van anderen. Hierbij wil ik dan ook mijn dank uitspreken naar de kinderen en leerkrachten van de Vista del Mar school, juffrouw Sharine Mauricio-Herselia, Han Kurstjens, Huub Notermans, Paul Tuithof, Raymond Sanchez, Annette Kuyper, Anouk Teusink, Yvette de Graaf, David Beijersbergen van Henegouwen, Nericha Marchena, Dieuwertje Kardolus, iedereen uit mijn adres-, beoordelings- en feedbackgroepen en anderen die mij geholpen en gesteund hebben in dit langlopende proces. Ontzettend fijn hoe ieder van jullie zich heeft ingezet om mij te helpen tot waar ik nu ben gekomen met dit project.

Met het uitvoeren van dit project zal mijn langgekoesterde droom werkelijkheid worden; ik ga niet meer langer van het kastje naar de muur, maar met –Iedereen van het klasje naar de muur-. Dank jullie wel dat jullie hier onderdeel van zijn (geweest).

Aafke Penning
1505620

Voorwoord

Voor u ligt het verslag het werkboek, horende bij het praktijkproduct –Iedereen van het klasje naar de muur-. In de periode augustus 2008 tot heden heb ik me bezig gehouden met het ontwikkelen van dit project.

De titel van het project heb ik gebaseerd op het spreekwoord “van het kastje naar de muur sturen”. (Spreekwoorden.nl, 2006-2011) Van leerkrachten, leerlingen en ouders hoorde ik dat ze tijdens hun zoektocht om te werken aan bepaalde doelenstellingen veelal van de ene naar de andere therapeut, begeleider, coach of zorginstelling moeten. Aangezien er met dit project op één centrale plek aan zoveel verschillende doelen gewerkt kan worden is de titel -Iedereen van het klasje naar de muur- ontstaan. In het Papiamentu, de taal op Curaçao, zal de titel zijn –Tur hende di klas na muraya-.

Dit creatief therapeutisch project ten bate van ZMLK scholen is gebaseerd op mijn stageperiode als creatief therapeut beeldend op de Vista del Mar school op Curaçao. Voor de mogelijkheid dit project tot stand te brengen was het nodig een werkboek voor de leerkrachten van de school te ontwikkelen. In de afgelopen jaren heb ik het project door middel van kennis en ervaring tijdens de stageperiode en literatuurstudies steeds verder uitgewerkt.

Dit is het werkboek dat ik ontwikkelde uit het praktijkonderzoek en horende bij praktijkproduct.

Aafke Penning
1505620

Inhoudsopgave

	Pagina
Dankwoord	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Opzet van het project o.l.v. professioneel team	7
Enkele voorbeelden van afbeeldingen	8 t/m 11
Conclusie	12
Nawoord	13
Liedje “Bon dia, bon bini”.	Bijlage 1 14

Inleiding

De leerlingen van deze school hebben o.a. ;

- ontwikkelingsproblematiek
- gedragsstoornissen
- taalstoornissen
- motorische beperkingen
- verstandelijke beperkingen
- visuele beperkingen
- problematiek in het autistisch spectrum
- beperkingen in de sociale zelfredzaamheid
- medische problematiek
- sociaaleconomische problematiek, zoals een moeilijke thuissituatie met armoede, met als gevolg;
- verwaarlozingproblematiek
- hechtingsstoornissen

Aan de hand van de hulpvragen vanuit de leerkrachten, werden de volgende doelen voor in de creatieve therapie opgesteld;

- ~ luistervermogen vergroten
- ~ rust brengen bij de onrustige, drukke kinderen
- ~ faalangst verminderen
- ~ vaardigheden in grove en fijne motoriek vergroten
- ~ spanningsboog vergroten voor een langere concentratie
- ~ vermindering van excessief gedrag
- ~ vergroten van zelfstandigheid
- ~ vergroten van sociale vaardigheden
- ~ verminderen van traagheid
- ~ eigenheid in de groep vergroten
- ~ vergroten van het ik-besef
- ~ vergroten van het besef van de wereld om het kind

Stap voor stap kon er in de therapie gewerkt worden aan bovenstaande doelstellingen. Ieder van de leerlingen ging vooruit in de voor hem of haar gestelde doelen. Wat al snel duidelijk werd, was het feit dat een kortdurende therapie van vijf maanden voor deze doelgroep te beperkt was. Voor het volledig behalen van de doelen was het nodig geweest om langere tijd en wellicht ook frequenter therapie te geven. Verder was er ook voor andere leerlingen van de school vraag voor het krijgen van therapie. Helaas was er voor mij te weinig tijd om dit zinvol uit te kunnen voeren.

Vanuit mijn bevindingen werd duidelijk dat het goed zou zijn als er fulltime een creatief therapeut aanwezig zou zijn. Er is vanuit deze wel de behoefte, maar echter geen geld om een creatief therapeut te kunnen aannemen. Af en toe kan er door subsidie via een project een vorm van therapie worden gegeven, maar ook hiervoor is er geen onuitputtelijke bron. Verder is het ook qua tijd lastig om alle leerlingen waarvoor het gewenst is, therapie te geven. De school is open van half 8 tot half 1 en daarbinnen zit ook een bepaald lesprogramma dat gevolgd dient te worden.

Ik ging toen op zoek naar het antwoord op de volgende vraag: "Op welke wijze kan er op een creatief therapeutische manier gewerkt worden aan de hulpvraag van leerkrachten en leerlingen op deze ZMLK school, zonder dat er tijd en geld is voor creatieve therapie?"

Hieruit kwam voort dat het goed zou zijn als er een project opgezet zou kunnen worden waar de leerkrachten en de leerlingen zelf mee zou kunnen werken, zonder de aanwezigheid van een creatief therapeut. Om de school en het plein van de school werd in de maanden dat ik stage liep gewerkt aan het bouwen van een enorme muur, afwisselend hekwerk / muur.

Deze muur zou een perfecte basis vormen voor het project; op elk stuk van de muur zou een afbeelding komen. Niet zomaar een schildering, maar een afbeelding of spel dat gebruikt kan worden om te werken aan de bovengenoemde doelstellingen.

De afbeeldingen die ik hiervoor ontwerp zijn stuk voor stuk gebaseerd op activiteiten uit de creatieve therapie sessies die ik deed. Deze paste ik, aan de hand van mijn bevinden tijdens de therapieën, kennis van Curaçaose kunstenaars en met behulp van literatuur, hier in Nederland nog verder aan.

In dit werkboek zullen enkele voorbeelden van afbeeldingen met daarbij behorende activiteiten worden beschreven.

Er is ruim 400 vierkante meter muur beschikbaar als oppervlakte om te kunnen beschilderen binnen dit project. Het is vrijwel onmogelijk om voor alle stukken muur nu de daadwerkelijke afbeelding weer te geven. Niet alleen vanwege de tijd die dat in zal nemen, maar ook doordat een groot deel van de ontwikkeling van de afbeeldingen in samenwerking met Yvette de Graaf, David Beijersbergen van Henegouwen en de leerkrachten van de Vista del Mar school zal worden gedaan.

Het is mogelijk om hier in Nederland een aantal mogelijk toepasbare afbeeldingen met bijbehorende activiteiten te bedenken. Het is echter pas op locatie mogelijk om te bepalen in welke volgorde de afbeeldingen op de muur zullen komen. Ook zal er dan gekeken worden naar al dan niet herhalen van afbeeldingen. Verder is het ook goed om ter plekke nog afbeeldingen toe te voegen, door activiteiten met doelen te koppelen aan afbeeldingen die voor de kinderen al bekend zijn. Op die manier is er ook sprake van samenwerking en het gezamenlijk ontwikkelen van het project, wat ten goede komt aan het uiteindelijke doel dat de leerkrachten en de kinderen het project zelf moeten voortzetten. De ontwikkeling van het werkboek zal een dynamisch proces worden. Het werkboek zoals het nu bestaat is dus de voorlopige opzet, de daadwerkelijke versie zal pas na tijdens en na uitvoering van het project afgemaakt kunnen worden.

Aafke Penning
1505620

Opzet van het project o.l.v. professioneel team

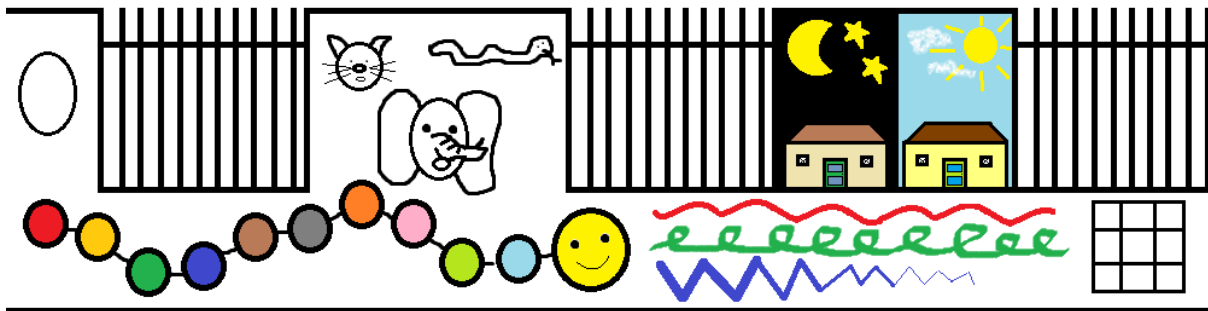
Tijdens de opzet van het project zal ik, als creatief therapeut, aanwezig zijn. Verder zullen Yvette de Graaf, creatief therapeut beeldend, en David Beijersbergen van Henegouwen, grafisch vormgever, meewerken tijdens de ontwikkeling en uitvoering van de opzet van het project. Door de kennis, ervaring en mankracht die we op deze manier zullen bundelen vormen we een professioneel team. Hierdoor zal het project groots opgezet kunnen worden.

Het eerste deel van het product bestaat uit het beschilderen van de buitenkant van de muren rondom de school. Het beschilderen en bewerken van de muur zal door ons drie gebeuren in samenwerking met de leerlingen en leerkrachten van de school. Aangezien de school Vista del Mar (Zicht op de zee) is, zal ieder kind en elke leerkracht op zijn/haar eigen niveau een tekening maken van iets uit de zee. Dit kan een dier zijn, een plant, koraal, een duikboot of bijvoorbeeld een schelp. Door middel van projectie zal deze tekening op de muur overgezet worden. Vervolgens wordt deze geschilderd en versiert. Uiteindelijk zal er ook een lijst omheen worden gemaakt. Ook bij dit deel van het project zal gewerkt worden aan eerder genoemde doelstellingen. Aangezien ik nu nog geen afbeeldingen heb, kan ik hiervan geen beeldmateriaal weergeven in dit verslag.

Het tweede deel van het project bestaat uit het beschilderen van de binnenkant van de muren rondom de school. Het beschilderen en bewerken van de muur zal door ons drie gebeuren. Waar mogelijk zal ook samengewerkt worden met de leerlingen en leerkrachten. Het zou er, qua tijdspad in de projectperiode, ook op neer kunnen komen dat de binnenkant van de muur voornamelijk door Yvette de Graaf, David Beijersbergen van Henegouwen en mij beschilderd en bewerkt zal worden. Ook deze afbeeldingen zijn nog niet uitgewerkt zoals ze daadwerkelijk zullen worden op de muur op de Vista del Mar school. Er zijn echter wel schematische weergaves van de afbeeldingen, met daarbij de werkwijze en doelstellingen, beschreven in het werkboek. Uiteindelijk zal het werkboek foto's van de daadwerkelijke afbeeldingen op de muur bevatten.

Het derde deel van het project is het gebruik van de leerlingen en leerkrachten van het project zonder daadwerkelijke aanwezigheid van een creatief therapeut, aan de hand van dit werkboek.

Enkele voorbeelden van afbeeldingen

Dit is niet het uiteindelijke ontwerp, maar een kleine greep uit mogelijke afbeeldingen om een impressie te geven van het project. In de daadwerkelijke uitwerking zal er per deel van de muur één ontwerp zijn. De stijl van de uiteindelijke afbeeldingen zal in samenwerking met Yvette de Graaf, David Beijersbergen van Henegouwen en de leerkrachten van de Vista del Mar school worden bepaald. Er zal naast afbeeldingen in het platte vlak (tweedimensionaal) ook gebruik gemaakt worden van vormen die uitsteken van het muuroppervlak (driedimensionaal). Dit laatste is van groot belang voor de leerlingen met een visuele beperking, zodat ook zij deel kunnen nemen aan het project. Er zal ook rekening worden gehouden welke afbeeldingen er naast elkaar zullen komen. Op die manier zal het niet te chaotisch worden. Te veel indrukken zijn namelijk niet goed en zal de werking aan de doelen juist tegengaan. De activiteiten zijn laagdrempelig, zodat ze voor alle leerlingen uitvoerbaar zijn.

8

Bijbehorend bij de muur wordt dit werkboek gebruikt. Dit kan door de leerkracht worden gebruikt om samen met de reisleader die bij de klas hoort, de 'speurtocht' langs verschillende activiteiten te begeleiden en door verschillende inzet met de leerlingen aan verschillende doelen te werken. De leerlingen kunnen eventueel met een eigen werkboek, met behulp van de leerkracht, op zoek naar de activiteiten en daarmee hun zelfstandigheid vergroten. Van te voren worden regels vastgesteld. Mogelijke regels die kunnen worden opgesteld zijn:

- luisteren naar elkaar
- elkaar uit laten spreken
- elkaar helpen
- rustig lopen
- een vinger opsteken bij het goede antwoord
- etc.

Ieder van bovenstaande afbeeldingen beslaat het werken aan meerdere doelenstellingen.

Links op de afbeelding ziet u een ovaal. Hierin kunnen de leerlingen hun ogen, oren, haren, neus, mond en andere gezichtskenmerken tekenen. Dit kan eventueel met gebruik van een spiegel. Hiermee kan gewerkt worden aan het ik-besef. Voor het afmaken van het

gezicht is ook een bepaalde spanningsboog qua concentratie nodig. Qua afwisseling kunnen de leerlingen ook elkaars gezicht invullen, elkaar hier ook bij helpen. Dit bevordert de sociale vaardigheden.

Rechts van het ovaal ziet u de afbeelding van drie dieren. De leerlingen kunnen benoemen welke dieren het zijn, hoeveel dieren het zijn, welk dier groter of kleiner is. Verder kunnen de leerlingen laten horen welk geluid het dier maakt. Door de leerlingen te laten antwoorden en bijbehorende geluiden te laten maken, kunnen ze hun eigenheid in de groep vergroten en hun faalangst verminderen. Ook is het mogelijk dat de leerkracht één van de geluiden laat horen en dat de leerlingen het dier op de muur moeten zoeken, dit is een onderdeel voor het vergroten van het luistervermogen.

Met de afbeelding van de kleurenslang kunnen meerdere activiteiten worden gedaan; het benoemen van de kleuren, het tellen van de balletjes, of het plaatsen van een lichaamsdeel (hand, voet, elleboog) op een van de kleuren. Hierbij kan het een doel zijn om zo snel mogelijk te reageren en door herhaling de traagheid te verminderen. Hieraan kan ook worden gewerkt door de verschillende lijnen te volgen. Er kan een spelelement aan gekoppeld worden door de leerlingen zo snel mogelijk, maar zonder uit te schieten, de lijn te laten overtrekken. Dit kan met een vinger, met een droge kwast of stoepkrijt. Ieder vraagt een andere vorm van motoriek. Hoe vaker dit gedaan wordt, hoe meer de grove en fijne motoriek verbeterd zullen worden. Bij deze activiteit zal ook de onrust bij drukke leerlingen afnemen.

Met de afbeeldingen daarboven krijgen de leerlingen meer besef van de wereld om hen heen, dit zijn namelijk aspecten die belangrijk zijn op Curaçao, zoals een kas di kunuku (plattelandshuisje) en de begrippen dag en nacht.

9

De laatste afbeelding is een omlijning van een het spel drie-op-een-rij. Het kan ook gebruikt worden voor het spel kamertje-verhuren. Bij beide spellen werken de leerlingen samen en vergroten ze hun sociale vaardigheden en inzicht. Hierbij zal ook een goede concentratie vereist zijn en zal de spanningsboog vergroot worden. Bij elk van de activiteiten is het belangrijk dat de leerlingen dingen mogen ontdekken, plezier maken en ervan kunnen leren, zolang ze zich wel aan de gestelde regels houden. Door de leerlingen en de leerkrachten te enthousiasmeren en de activiteiten steeds te rouleren, zal het spannend blijven. Het blijft dan leuk voor de leerlingen om mee te doen, en ze zullen hun best willen doen. Excessief gedrag zal dan ook afnemen.

Verder zullen er afbeeldingen met bijbehorende activiteiten worden ontwikkeld die gebaseerd zijn op de volgende aspecten;

- Voelen. Dit kan door het aanbrengen van verschillende structuren op de muur, met behulp van schelpen, zand, stenen etc.

Dit is vooral voor de visueel beperkte kinderen goed, maar ook voor de andere kinderen heel leerzaam. Het is mogelijk om kinderen die niet visueel beperkt zijn, te blinddoeken. De kinderen met een beperking zijn dan

ineens, en dat zal niet zo vaak gebeuren in dit soort situaties, in het voordeel. Dit zal voor hen een grote succeservaring zijn.

- Emoties. Aan de hand van emoticons –gezichtjes met verschillende emoties– kan een zoektocht worden gedaan.

Eerst is het van belang alle emoties te (her)kennen. Vervolgens is het bijvoorbeeld mogelijk om een verhaal voor te lezen waarbij de kinderen de genoemde emotie moeten aanwijzen. Er is eventueel ook een koppeling te maken met dramatechnieken; de kinderen kunnen de emotie nabootsen of naspelen. Dit zal de kinderen leren omgaan met emotionaliteit.

- Tellen. Dit kan door bijvoorbeeld groepjes dieren, schelpen of andere vormen te schilderen.

De kinderen kunnen op zoek naar het groepje waar er 1,2 of 3 zijn. om de visueel beperkte kinderen niet achter te stellen kan hier ook gebruik gemaakt worden van driedimensionale technieken.

- Geluiden bij de dieren. Er kunnen verschillende afbeeldingen van dieren die bekend zijn voor de dieren op de muur worden weer gegeven.

Aan deze afbeelding zijn meerde aspecten te koppelen. Zo kan het kind benoemen welk dier het is, het geluid van het dier maken, zeggen welk dier groter dan wel kleiner is, etc. hiermee kan de het besef van de wereld rondom het kind worden vergroot.

- Punten van Curaçao. Het eiland Curaçao kan, met twee- en driedimensionale technieken, worden nagemaakt, met daarop herkenbare specifieke punten.

Mogelijke activiteiten zijn; benoemen van de verschillende punten, terugvinden van verschillende punten adhv een lijstje, vertellen wat er leuk is, de lijnen van het eiland overtrekken, aantal stranden tellen etc.

- Het is mogelijk om een verzamelpunt voor elke groep te maken. Op die muur zal dan een grote afbeelding van Trini, Tutu, Flambo of Kay staan.

Dat kan het verzamelpunt voor en na de activiteiten. Dit brengt structuur en is ook voor de leerkracht overzichtelijk.

- Het is mogelijk om een deel van de muur te bespuiten met waterpistolen met verf erin. Hierdoor ontstaan niet gestructureerde vormen. Later kan hierin bijvoorbeeld een landschap gemaakt worden.

Het spuiten met de waterpistolen kan goed zijn voor kinderen met veel agressie. Ook kan het juist erg timide, teruggetrokken kinderen uit de tent

lokken. Noodzaak is om de situatie als therapeut ten allen tijde in de hand te houden.

- Er kan een spiegel worden geschilderd, met spiegelverf. Hiermee kunnen verschillende activiteiten worden uitgevoerd.

Bespreken van gezichtskenmerken voor identiteitsontwikkeling, gekke bekken trekken om zichzelf te durven uiten etc.

- Er kunnen vormfotolijsten op de muur geschilderd worden, met daarin een schone lei –schoolbordverf.

Hierop kunnen steeds andere werkstukken worden gemaakt. Het is veilig want het kan er altijd af. Toch is het spannend want het is op een heel grote muur. Er kan gewerkt worden volgens thema's of de kinderen kunnen zelfstandig een afbeelding maken, binnen de gestelde regels.

- Er kunnen hand en voetafdrukken op de muur worden gezet met verf.

Vervolgens kan er gespeurd worden; van wie is welke hand of voet. Welke is groter of kleiner etc. Dit vergroot de gerichtheid op een ander.

Conclusie

In dit werkboek staat beschreven dat er ontzettend veel mogelijkheden zijn voor afbeeldingen en activiteiten die doelstellingen benaderen of doorwerken.

Het is van belang dat de creatief therapeut iedere keuze goed kan onderbouwen met kennis, ervaring en literatuurstudies, welke ook staan beschreven in het praktijkonderzoek en praktijkproduct.

In samenwerking met Yvette de Graaf, David Beijersbergen van Henegouwen en de leerlingen en leerkrachten van de Vista del Mar school, zal dit werkboek steeds verder ontwikkelt en uitgebreid worden.

Nawoord

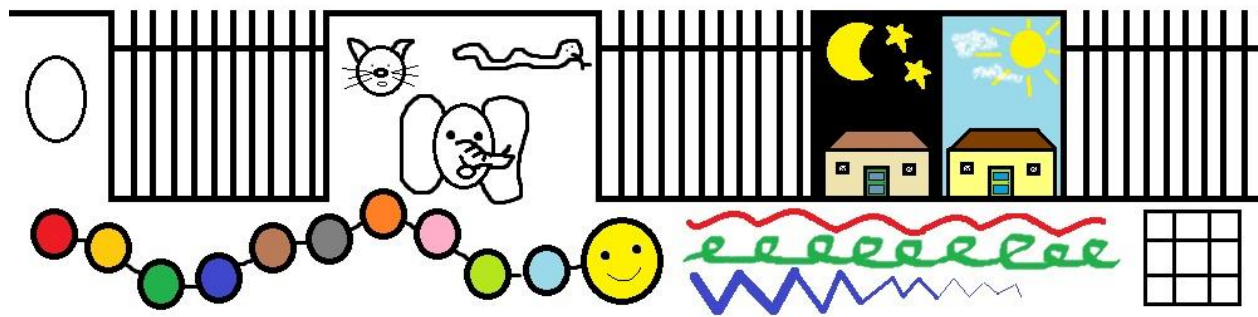
Er zijn ontzettend veel mogelijkheden qua afbeeldingen en activiteiten, waarbij aan de doelstellingen van de doelgroep ZMLK – scholen gewerkt kan worden.

Het zal een ontzettend leuke, spannende en interessante uitdaging worden om dit werkboek met zijn allen te ontwikkelen.

Ik ben er ieder geval meer dan klaar voor om met –ledereen van het klasje naar de muur- te gaan!

Aafke Penning
1505620

Bijlage 1: Het liedje “Bon dia, bon bini” (Aafke Penning, 2011)

Bon dia, bon dia, bon dia,
Bon dia yefrou i muchanan
Awe nos ta bai na muraya
Tur hende di klas na murayanan!

Bon bini, bon bini, bon bini,
Bon bini tur hende na klas
Nos a hasi uzo di muraya
Hopi bon tur muchanan!

Liedje in het Papiamentu:

Bon dia, bon bini

Bon dia, bon dia, bon dia,
Bon dia yefrou i muchanan
Awe nos ta bai na muraya
Tur hende di klas na murayanan

Bon bini, bon bini, bon bini,
Bon bini tur hende na klas
Nos a hasi uzo di muraya
Hopi bon tur muchanan!

Nederlandse vertaling:

Goede dag, welkom

Goede dag, goede dag, goede dag,
Goede dag juffrouw en kinderen
Vandaag gaan we naar de muur
Iedereen van het klasje naar de muur

Welkom, welkom, welkom,
Welkom iedereen in de klas
We hebben gebruik gemaakt van de muur
Goed gedaan alle kinderen